

MR. WILLEM EVERTSE VAN VOORST.-

Meester Willem van Voorst is de eerste "grote" figuur in de rij der gereformeerde schoolmeesters te Goirle. Hoge bomen vangen veel wind.... en Mr. Willem werd de zondebok van de Goirlese gemeenschap.

Hoe dit te verklaren?

In het Noorden bestond voor het schoolmeestersambt in de Generaliteitslanden een groot animo. Het gehalte der nieuwe volksopvoeders was bedroevend laag. Zij vochten even hard met de predikant als met de dorpeelingen en van de laatsten ondervonden de gereformeerde onderwijzers niets dan tegenwerking, hoofdzakelijk omdat zij beginselen aanhingen en verkondigden (propagandisten voor het Calvinisme) waarmede de bevolking het onmogelijk eens kon zijn.

De op vrijheid beluste Brabander moest veel nieuwigheden verteren; om enige betrekking in het oude bestuursapparaat van Brabant te bekleden, moest men vroeger geboren Brabander zijn. Geen nood. De Ho. Mo. naturaliseerden de liefhebbers naar een baantje en men had zo de nieuwbakken Brabander over de vloer. De algehele opzet van al deze maatregelen, Brabant los te maken van Rome, is mislukt.

Het was natuurlijk niet alles kaf wat naar het zuiden kwam afzakken. Een weldenkend gereformeerd onderwijzer moet zich gevoeld hebben als op een eenzame missiepost omringd door wraakzuchtige inboorlingen. Leerlingen kwamen er aanvankelijk niet, of druppelsgewijs, en een school of zelfs woonhuis kon niet dan met de grootste moeite worden verkregen.

In de volgende resolutie, gevonden te Tilburg Inventaris Visvliet No. 106 van het jaar 1650, wordt nog eens de nadruk gelegd op de huisvesting van de schoolmeester. De rentmeesters hebben er op toe te zien, dat de schoolmeesters

aan hun trekken komen; wel een bewijs dat er iets haperde.

"Coppa van haer Ed: Mo: Resolutie vergunt op de Regte der gesamentlijcke Schoolmeesters ende Costers in het quartier van Oisterwijck op den 27 Juny 1650.

en luydt als volgt:

Den Raedt van Staten op den Inhoudt geleth hebbende verstaen dat de Suppl(iant) ten haer hebben te adresseren aen den Wethouderen ende Regeerders van de Respectieve dorpen daer sij aengesteld sijn, die gehouden sijn aen haer bequame woninge ende om school te houden te moeten versorgen, ende haer oock te laten genieten de baten en proffijten soo vant Leeren van Arme kinderen (de Armen-kasse moest hiervoor aan de schoolmeester een bepaald bedrag betalen) van luyden en begraven van dooden ende andere heure corporele diensten (gemeentendiensten) soo als in andere plaetsen is geschiedende, daer aen de Rentmeesters van 't quartier de goede handt sullem hebben te houden, dat 't selve nae gecomen werden.

Onderstont G. Schaep
ter ordonna(antie) vanden
Rat van Staten
Geteeckent F. Eyckbergh."

De gereformeerde gemeenschap in Goirle was niet erg groot. Meester Willem van Voorst was er op uit om zieltjes te winnen; in totaal won hij elf kinderen, te weten drie uit zijn eerste huwelijk met Jenneke Bastiaens, en nog acht uit zijn huwelijk met Cornelia van der Loo. Of de kinderen uit het tweede huwelijk uitsluitend pure vruchten der liefde zijn geweest, meen ik te mogen betwijfelen, want Willem en Cornelia vochten als kat en hond. De stemming in Goirle t.a.v. de meester was niet opperbest. Willem hield van vissen en ging in de oktobertijd op vinkenslag. Ieder zijn meug..... maar onder schooltijd, dat

was uit den boze.

Willem en zijn gezin worden in Goirle het mikpunt van bespotting en plagerijen; de pastoor, Jan van Kiel (van Riel?) verbiedt in zijn schuurkork de gelovigen omgang met de geuzen te hebben. Men presteert het om het Willem onmogelijk te maken op gezette tijden de grote of de kleine klok te luiden waarvoor hij extra wordt betaald. Bijgevolg derft hij deze inkomsten. Van Voorst is echter niet zo flauw later het drie- vier-voudige in rekening te brengen, waarover die van Goirle niet zijn te spreken (G.A.T. Visvliet 6 April 1666).

Cornelis de Bondt, een inwooner van Goirle, is zijn aartsvijand. Willem van Voorst is behalve *koster-schoolmeester* ook nog *schepen*, terwijl Cornelis de Bondt ook aspiraties naar het *scheppendom* had.

Mandtastelijkheden treden op en meester van Voorst moet tengevolge van dien enige dagen het bed houden.

Door deze gespannen toestand raken Willem van Voorst en zijn echtgenote over stuur en in hoogste nood richt hij een schrijven aan de Hoogh Mo. Heeren der Staten Generaal der Vereenighde Nederlanden.

Hij maakt zijn beklag, dat de Drost, tot wie hij zich meermalen heeft gewend en om hulp heeft verzocht, hem gewoon in de steek laat. Als het allemaal waar is, wat van Voorst schrijft, dan loopt het waarlijk de spuigaten uit. Openbare beledigingen zijn aan de orde van de dag. Men beheldt hem uit voor "Geuse hont ende schelm", men valt hem op het lijf met "slaen ende stooten" zoodanigh dat den selven in acht dagen zijn scheepen - veel min zijn schoolamppt heeft kunnen waarnemen."

In november van het jaar 1680 tracteert Cornelis de Bondt de schoolmeester en zijn vrouw "seer *deerlijck* met slaen ende stooten, roepende luijts-

keel uijt, ende seggende wij willen van geen geusen geregeert wesen, veel min van eenen geusen cuijster", daarbij wijzende op de galg uitroepende: "daer sult gij 'tsamen aldrae aen hangen tot een spiegel van anderen."

Op 3 november 1683 sleept Symon Anthonis Emmen (door Cornelis de Bondt opgehitst) Cornelia, de echtgenote van Meester Willem, met de haren over de grond.

Hij stompt en schopt haar en roept: "slaet die geuse hoer maer doot". Op de eerste kerstdag van het jaar 1683 komen de Goirlenaren uit hun schuurkerk aan de Watermolenstraat. Zij ontmoeten de meester en zijn vrouw, die terugkomen van de kerstviering te Tilburg (in Goirle was geen predicant) en onder aanvoering van Cornelis de Bondt wordt hun onder de neus gewreven dat zij het als geuzen toch wel ver moeten gaan zoeken.

"Wij hebben het toch heel wat makkelijker, en wij kunnen naar de kerk gaan zonder de voeten nat te maken" is het commentaar.

Op 16 februari 1684 slaat De Bondt meester van Voorst de gaten in het hoofd, zodat hij een maand uit de roulatie is.

Van Voorst ziet Cornelis de Bondt en pastoor Jan van Kiel als de raddraaiers. Zij hitsen het volk op en op 26 april 1684 wordt de St. Janskerk bestormd, waar Van Voorst zich met zijn gezin in veiligheid heeft gesteld. Men probeert de toren deur in te trappen; er wordt met stenen gesmeten en de Bondt staat met het mes in de vuist voor de deur op van Voorst te wachten.

Als alles mislukt koelen de mensen hun woede op de turf die van Voorst heeft opgeslagen voor de komende winter. Zijn voorraad gaat in vlammen op. (G.A.T. Visyliet 875)

Op 24 augustus 1684 komt het tot een grote uitbarsting. Willem komt met zijn vrouw Cornelia van der Loo 's avonds door de Kerkstraat. Plots komen twee manskerels uit de heg springen, ieder gewapend met een "klippel", en Willem met zijn vrouw worden neergeslagen. De twee onverlaten

Adr. Vrese en Goyart van Aelst nemen de vlucht, maar van Voorst heeft zijn aanvallers herkend. Op zijn ziekbed verklaart de meester, ten overstaan van Heer Paulus Scholte, Medicine docter, en Mr. Lauwreys Wijttens, in het bijzijn van de schepenen Van Ophuysen, de Grandt, en Couste, dat Adriaan de Vrese (de Vries) de hoofddader is, ofschoon hij niet kan zeggen wie hem de zwaarste slag heeft toegebracht. Mocht hij tengevolge van deze aanslag komen te sterven, dan verzoekt hij Adriaan de Vrese schuldig te verklaren aan doodslag (G.A.T. R.6- lias I).

Erg galant is deze aanval van de Goirlenaren, vooral ten opzichte van Cornelia van de Loo, niet geweest. Dit werd de Gemeente dan ook zeer zwaar aangerekend.

Zij werd veroordeeld tot het betalen van de gemaakte kosten.

Inventaris Visvliet noemt ze en wel:

- .Eerstelijck aen Catharina Verschueren huysvrouw van Mr. Lauwreys Wijttens, betaalt de somme van Vijff en Twintich gl. ende dat voor gedaen meerteloon aenden voorn. gequetste Mr. Willem van Voorst, coster ende schoolmeester te Goirle. 23 nov. 1684
  - .Mr. Willem van Voorst betaelt 125 gl. voor gelede pijn en smert van hem en sijne huysvrouw, 24 nov. 1684
  - .Anthony van Opstal vorster ende deurw. alhier betaelt 6 gl. wegens gedane sommatien renovatien etc. in dese sake van Mr. Willem 24 nov. 1684
  - .Schrijflonen in dese saake 15 gl. 24 nov. 1684
  - .Paulus Scholte medicine docter 15 gl. 15st. 24 nov. 1684
  - .Anthony van Opstal, deurw. 3 gl. 3st.
  - .De Heer Advocaat Middelgeest in 's-Hage raeckende het voornoemde quetsen 21 gl. 12st.
- In totaal heeft de gemeente Goirle voor dit dries- te optreden 227 gl en 3 st. betaald.

Andere inwoners van Goirle, met name Jeremias Paymans, Cornelis de Bondt, Jan van Auderhage, en Peter Jansse van de Sande, hadden al eerder bezwarende verklaringen aan het adres van de schoolmeester afgelegd. De beschuldigingen kwamen hierop neer: School en scholieren worden door Van Voorst verwaarloosd; hij bezoekt veelvuldig de herbergen, o.a. de herberg van Marie van Heyst, de herberg van Ruth van Delft en de herberg van Simon de Leeuw. Tijdens schooluren bewerkt hij zijn akker, wordt op straat gesignaleerd of achter een pot bier in een herberg. (G.A.T. Not. 34-1684-f.29v) Maar er waren nog meer Goirlenaren die geen duivel op d'r hart lieten smoren. Op 10 maart 1684 verschijnen de volgende personen voor Notaris Arnold van Loon: Sr. Jeremias Paymans oud Schepen, Adriaen Spapen en Nicolaas van Wijck, respectievelijk oud Schepen en Burgemeester, Adriaen Soffaerts en Peter van Raeck, ook oud-burgemeesters van het dorp. Zij zijn allen van "competenten ouderdom" en spreken uit naam van de ingezetenen van Goirle.

Niettegenstaande Willem van Voorst op de hoogte is gesteld van de apostille der Ed: Mo: Rade van Staten, om ingevolge het schoolreglement zijn school naar behoren waar te nemen, blijft hij echter in gebreke dit voorschrift op te volgen "maar ter contrarie sich selven soo wel te doen maeckt met het Schepenamt, dat hij sijn schoole niet waer en neemt ende veele ende verscheyden dagen laet voorbij gaen, sonder de jonge jeught te leeren na behooren."

Zij zien hem overal, gaande naar Tilburg voor de vergadering van Schout en Schepenen. Zij zien hem op erfhuizen op koopdagen behalve waar hij hoort te zijn, in de school. (G.A.T. Not. 60-1685-f.220)

Om de waarheid te zeggen, het ziet er maar slecht uit voor de schoolmeester.

Ruth van Delft, de vorster van Goirle en Aegtje Ariens de weduwe van Jan van Delft, de voormali-

ge vorster, en beide van de ware gereformeerde Religie, doen ook een boekje open en verklaren voor notaris Cornelis Cloostermans dat Willem van Voorst en Cornelia zijn huisvrouw zich dagelijks "sat suypen in brandewijn en anders gaende de herbergen uyt en dander in."

Zij doen er nog een schepje boven op. Voornoemde Willem en zijn huisvrouw zijn zeer twistziek. Zonder reden hebben zij het met iedereen aan de stok, en zij, maar dan ook zij alleen zijn hiervan de oorzaak. Voor de kinderen is het thuis geen leven. Meerdere malen hebben deze de hulp ingeroepen van Ruth van Delft of van Aegtje Ariens om de vechten-de echtelieden te scheiden. (G.A.T. Not. 1686-f.242)

Meester van Voorst stond dus bekend als een bonte hond. Elk ordentelijk mens had bij zulke tegenwerking de plaat gepoetst, maar Van Voorst wist zich te handhaven, of werd gehandhaafd... en stierf te Goirle de vreedzame dood van een "eerzaam" schoolmeester, na 36 jaar het schoolmeestersambt te hebben waargenomen. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Johan van Voorst.

C. Robben.